

Vaan

Orgaan van de Bond van
Hervormde Mannenverenigingen op Gereformeerde Grondslag

- Het lichaam een tempel ... blz. 3
- Elia onderhouden door de weduwe blz. 5
- Het voorbeeld van Christus blz. 8
- Homoseksualiteit blz. 11

Ds. J.H. Lammers

• *Van de voorzitter*

Huishoudelijke vergadering

Helaas kon de Huishoudelijke vergadering op 19 juni niet doorgaan. Het werd schriftelijk afgehandeld. Elders leest u hierover. We heten broeder Kreijkjes uit Rijssen en ds. Lubbers uit Woudenberg welkom in ons Hoofdbestuur. We zien uit naar een goede samenwerking en wensen hen sterkte bij hun werk. In de augustusvergadering nemen we afscheid van broeder Oosterom en ds. Nap.

Einde Verdiepingsconferenties

Elk jaar worden er Verdiepingsconferenties voor jongvolwassenen gehouden, een initiatief van de Vrouwenbond en de Mannenbond. Een enthousiaste stuurgroep is hier meerdere jaren mee bezig geweest. Actuele onderwerpen werden behandeld en eigentijdse werkvormen werden gebruikt. Toch blijft het moeilijk om de twintigers en dertigers te betrekken bij deze dagen. Op allerlei terreinen in kerk en samenleving zijn ze vaak druk. Er is besloten om een punt te zetten. We zijn dankbaar voor wat de stuurgroep heeft gedaan. Ook van dit werk geldt dat het in de Heere niet tevergeefs is geweest. Binnenkort is er een ontmoeting met een paar leden van de stuurgroep om te spreken over de vraag hoe er een vervolg kan zijn.

Corona

We zijn zeer dankbaar voor de verruimingen die er gekomen zijn. De Heere heeft Zich getoond als de Verhoorder van het gebed. Hij Die ons heeft beproefd, geeft uitkomst. Het leeft in ons hart: 'Laat alles wat adem heeft, de HEERE loven (Psalm 150).' Wel beseffen we dat het virus nog niet verdwenen is en dat we waakzaam dienen te zijn. We zien ernaar uit dat na de zomervakantie het gemeentelven weer een normaal karakter heeft. We hopen dat iedereen weer op de vereniging is en dat er ook nieuwe mannen benaderd worden om met elkaar de Bijbel te bestuderen.

• De kopij voor het september-nummer moet vóór 20 augustus bij de drukker (info@boutdruk.nl) aanwezig zijn.

• *in dit nummer*

Van de voorzitter.....	2
Meditatie.....	3
Bijbelstudie o.t.....	5
Bijbelstudie n.t.....	8
Ter zake.....	11
Huishoudelijke vergadering.....	15
Colofon.....	18
Boekbespreking.....	19
Overlijdensberichten.....	19

Adres administratie:

Hervormd Bondsbureau, Beatrixstraat 20a,
3862 DB Nijkerk • T 033 - 2456699

Email: bondsbureau@solconmail.nl

Bankrek.nr. NL08RABO0377871559

t.n.v. Herv. Mannenbond op G.G. te Nijkerk

Openingstijden Hervormd Bondsbureau:

Maandag en donderdag van 8.30-12.00 uur.

Dinsdag, woensdag en vrijdag gesloten.

Het lichaam een tempel van de Heilige Geest

Of weet u niet, dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is en Die u van God hebt ontvangen, en dat u niet van uzelf bent?

(1 Korinthe 6: 19)

Eens was de gehele aarde een tempel. De aarde was rein. Uit de mond van God klonk het woord: het is zeer goed (Genesis 1: 31). De mens was geschapen naar het beeld van God en leefde tot Zijn eer. Maar de mens heeft naar de stem van de duivel geluisterd en is in opstand gekomen tegen God. De wereld is door de zonde van ons mensen onrein geworden. En ook de mens zelf is onrein geworden. De Heere zou het erbij kunnen laten, maar Hij gaat voor het herstel zorgen.

Jezus is de Tempel

De Heere koos Israël uit, een volk dat niet beter was dan de andere volken. In het beloofde land maakte Hij Jeruzalem tot een heilige stad. In deze stad liet Hij de tempel bouwen. De tempel heeft alles te maken met de Zoon van God Die mens werd. Als 12 jarige jongen was Hij hier al te vinden. Toen Zijn openbare optreden begon, preekte Hij er tot de mensen.

Uiteindelijk is Jezus de Tempel van God onder ons, de lichamelijke tegenwoordigheid

van God. Van Hem wordt gezegd dat heel de volheid van de Godheid in Hem lichame-lijk woont (Kol. 2: 9). We hebben een vrije toegang tot God door Jezus, Die stierf en opstond uit de dood.

De gemeente en ieder gelovige een tempel

Christus krijgt door de Heilige Geest gestalte in ons hart en leven. De Heere komt wonen in ons hart en leven. In de gemeente (1 Korinthe 3: 16) en in de gelovigen afzonderlijk (1 Korinthe 6: 19). Voor het vereren van God hoeven we niet meer naar Jeruzalem. In de gemeente ontmoeten we de Heere in Woord en Sacrament.

Behoren wij bij de gemeente met geheel ons hart? Of lopen we alleen maar mee? Wie in ongeloof leeft, belemmert voor zichzelf het grote geheim dat God in de gemeente woont. Anders is het wanneer we door het geloof de Heere Jezus kennen. Hij woont niet alleen in de gemeente, maar ook in het hart van de gelovigen persoonlijk. Van de Geest zegt Paulus dat u Die van God hebt. Nooit mogen we denken dat dit ons werk en onze prestatie is.

Waarschuwing

Dat de Geest in ons woont, heeft grote gevolgen. Niet voor niets spreekt Paulus over Heilige Geest. De Geest Die heilig is wil dat wij heilig zijn en leven. Hij wil als de Hoofdbewoner van ons leven dat er orde, reinheid en schoonheid is. In het oude Verbond waren de priesters de hele dag bezig om de tempel schoon te houden. Zouden wij dat vandaag nog niet mee doen met ons lichaam? Twee oproepen vinden er plaats.

Allereerst: Vlucht weg van de hoererij (vers 18). Treed niet in contact met een hoer. Letterlijk staat er in het Grieks: porneia. Houd je verre van het zoeken van boeken, films en sites waarin sprake is van porno, enz. Wie zich met porno bezig houdt, wordt slaaf van zijn eigen begeerten. Anders gezegd: die wordt pornoverslaafd.

Of denk je dat je beter bent dan een ander en dat deze zonde jou niet kan overkomen? Weet wat de Heere zei: 'Uit het hart van de mens komt voort overspel en ontucht (Matth.15: 19)'. Niemand is er te goed voor. De kiemen van de onreinheid zitten in ons aller hart. Wees dan waakzaam en strijd tegen de zonde.

God met je lichaam verheerlijken

Maar dan mag ook positief worden gesteld: verheerlijk God in je lichaam en in je geest (vers 20). Wie je ook bent, gehuwd, ongehuwd, gescheiden, weduwe of weduwnaar, een man van 30 of van 80. Bewaar de reinheid voor God. Ga met je lichaam om als een tempel van de Heilige Geest.

We hoeven hierbij niet uitsluitend te denken aan seksualiteit. Er is nog meer te zeggen. Verzorg je lichaam goed. Weet dat roken, te veel eten en overmatig alcoholgebruik slecht is voor je lichaam.

Bemoediging

Wanneer de Heilige Geest in je woont, ben je knap. Maatstaf is niet wat de wereld als knap ervaart, maar wat de Heere ervan zegt. Ben je gehandicapt? Zijn er lichamelijke beperkingen? Is je lichaam aan het aftakelen vanwege een ziekte of vanwege het ouder

worden? Wees erover verwonderd dat de Geest in je woont.

Dat het lichaam een tempel van de Geest mag zijn, is bemoedigend. Niemand kan er

verandering in aanbrengen. Vijanden niet en ook de dood niet. Jezus houdt mij zelfs vast over dood en graf heen. Straks mag ik met een verheerlijkt lichaam de Drie-enige God prijzen en verheerlijken.

Ds. A. Snoek

• *Bijbelstudie o.t.*

Elia onderhouden door de weduwe van Zarfath

Lezen 1 Koningen 17:7-24 en Lukas 4:16-32

Elke dag ervoer Elia Gods trouw. Dagelijks kwamen de raven met belegd brood. Water was voorhanden in de beek Krith. Toch daalde de waterstand gedurende de dagen en maanden dat er geen hemelwater meer was gevallen. De duivel kan door een vergrootglas te leggen op zichtbaar gebrek, de beloften van God aanvechten. Ook Elia moest met volharding de wedloop lopen en ondertussen het oog houden op Jezus, de Leidsman en Voleinder van het geloof. Hoe zou het elders in Israël en omgeving zijn? Elia wist: Baäl wordt uitgedaagd, want aan water komt gebrek, de oogst gaat verloren en de economie krijgt een gevoelige klap. Bovendien doet de een of andere tegenslag mensen klagen. Maar, tot (W)wie? In de tijd van Samuël klaagde en smeekte het volk tot God, bekeerden zich op de prediking, deden de Baäls weg en deden belijdenis van hún zonden (1 Sam. 7:2-6). Het Tienstammenrijk had een koning die niet boog, maar op zoek ging om Gods profeet en Woord uit de weg te ruimen.

Naar Zarfath

God spreekt tot Elia. Hij moet verhuizen. In plaats van de raven zal Elia nu door een weduwe onderhouden worden. God heeft haar dat geboden. Zoals Hij de harten van koningen ombuigt. Vanuit het Overjordaanse naar de plaats die in het huidige Libanon tussen Tyrus en Sidon aan de kust van de Middellandse Zee is te vinden, Zarfath (de ruïnes liggen vlakbij Sarafand). Te voet een behoorlijke tocht; hemelsbreed 110 km. Tyrus en Sidon, op dat moment het centrum van de Baäldienst, het koninkrijk van Ethbaäl (eerst hogepriester en later koning) en zijn dochter Izebel. Beschamend oordeel en verzwarend voor Israël nu God voorbij gaat. Eerst de regen ingehouden en daarbij nog de sprekende man Gods naar een heidens land gezonden. Bijna een overgeven aan wat het hart goeddunkt.

Als Jezus in Nazareth geen kracht kan doen vanwege ongelooft, brengt Hij de geschiedenis ter sprake. Er waren vele weduwen in Israël, maar Elia moest hen voorbij gaan. In

plaats van inkeer wekt het woede op. Ook nu geldt: 'Zo gij Zijn stem dan heden hoort, gelooft Zijn heil- en troostrijk Woord, verhardt u niet, maar laat u leiden'.

Ontmoeting

Het is opmerkelijk dat Elia en de vrouw elkaar herkenden. Heeft zij naar een man in profetenkleding uitgezien en omgekeerd Elia naar wellicht een arme vrouw, mogelijk ook zichtbaar aan haar omstandigheden? In de ontmoeting van Jezus met de Kananese vrouw (Matth. 15:21-28, Markus 7:24-30) gebeurt ongeveer hetzelfde. De opdracht en belofte van God zet onze zintuigen in beweging om te horen en zien hoe de weg verder gaat. Daarbij mag zoals Eliëzer, de knecht van Abraham, en Gideon deden, een teken van de Heere gevraagd worden.

De vrouw sprokkelt hout als Elia haar ont-

moet. Hij (vreemdeling en reiziger) roept haar toe om wat water te halen. In de schaarse aan middelen spreekt haar gewilligheid boekdelen. De vrouw wordt nog verder beproefd met de vraag om wat brood in haar hand mee terug te brengen. Daar, bij de poort, vertelt zij van haar armoede, van haar nood, van haar laatste maaltijd met haar zoon, van haar toekomst de hongerdood te sterven. Zij zweert bij de HEERE. Ze weigert niet, maar maakt wel haar extreme nood bekend. Hoe zal zij Elia moeten onderhouden op Gods bevel? Een weldaad voor Elia iemand te ontmoeten die op God vertrouwt. Wees niet bevreesd, doe wat ik je zeg. Eerst voor mij en daarna voor jezelf en je zoon. Want, namens de HEERE, mag ik zeggen dat het zowel aan meel als olie niet zal ontbreken. Telkens zal het in diezelfde pot en kruik te vinden zijn. Elke dag geloofsoe-

fening, elke dag manna. Zij ging (!) en deed (!). Zij wordt door geloof Abrahams dochter, door in gehoorzaamheid de weg van de Heere te gaan. Horen en gehoorzamen, twee onafscheidelijke vrienden in het geloof. De Heere zal er in voorzien. (Vgl. Mal. 1-3, m.n. 3:10; ook Deut. 8:2-6).

Een heidense geloof in de God van Israël?! De meningen lopen uiteen. De Jood Isaäk da Costa spreekt van haar 'bezadigdheid, lijdzaamheid en onderwerping in zulke vreselijke omstandigheden!' Wat zij gaat doen 'bewijst haar geloof ... dat zij de HEERE kende en diende, want zij zweert bij Zijn naam, dat in de Schrift een bewijs is, de Heere voor zijn Heere te erkennen'.

Ziekte en sterven van de zoon

Vele dagen heeft het gezin en Elia gegeten. Als levenden tussen de stervenden van honger! (Vgl. Ps. 91:7). Iedere dag stille verwondering en verootmoediging vanwege Gods goedheid. Toch komen er niet alleen zegeningen in haar huis, ook de tegenslag van het ziek worden van haar kind. De zoon des huizes wordt zo ziek, hij blaast de laatste adem uit. Wat een verdriet voor de vrouw!

Ook voor Elia is deze weg onduidelijk. Het waarom ligt op beider lippen. Hoe 'recht is de Heere in al Zijn weg en werk'?

De weduwe denkt ogenblikkelijk aan haar zonden. Niet dat Elia om die reden bij haar onderdak vroeg. Door het contact met hem en zijn spreken over en leven met de Heere, kan het zicht op wie zij is wel duidelijker zijn geworden. De Heere gebruikt meer dan eens moeilijke wegen om uit diepten van ellenden tot Hem te roepen, Die bijstand kan zenden. Maar ook zegeningen wekken tot inkeer (zie 2 Sam. 7:18-29, Jes. 6:5 en Luk. 5:8-9).

Niet sterven, maar leven

Elia spreekt de vrouw niet tegen. Hij neemt het dode kind van de schoot en armen van zijn moeder en gaat naar zijn bovenvertrek. Daar ligt het kind, levenloos op bed. Met al zijn vragen komt Elia tot zijn Heere. Hij spreekt met God over het kwaad wat is aangedaan. Zowel Alfred Edersheim als Da Costa wijzen op de bijzondere weg die God met Zijn knecht gaat. Alvorens straks naar Achab terug te gaan, moet Elia iets leren. 'Hij zou redding verkrijgen, maar niet als de meerdere en machthebbende, gelijk voor Achab en het volk zou zijn, maar als de medelijdende en

mede-ellendige, evenals Christus'. Om niet alleen koninklijk en profetisch de zonden aan de kaak te stellen en te bestrijden, maar ook als priester te dienen. Elia kan zich niet boven het volk verheffen, maar gelijk een Daniël en Nehemia te belijden: wij hebben gezondigd.

Na het gebed strekt Elia zich driemaal over de jongen uit. Terwijl hij dat deed, riep Elia de Heere aan om het kind weer te laten leven. De Heere heeft dat gebed verhoord. De ziel kwam terug in de jongen, hij werd levend teruggebracht naar beneden, naar moeder. Kijk, hij leeft! Wat een heerlijke belijdenis sprak zij uit. Het werd in haar leven nog eens bevestigd: Elia's woord is Gods Woord. Vast en zeker. Het is de eerste opwekking van een dode waarover de Bijbel spreekt.

Wondertekens

Een hele reeks van wonderen zijn gebeurd: de droogte, de raven, het meel en de olie en het levend worden van de jongen. 'Zij zullen Elia er temeer toe hebben gesterkt om straks temidden van heel Israël te belijden, dat niet Baäl regeerde over regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, ja over leven en dood, maar uitsluitend Jahweh, de God van Israël'. (C. Vonk). Op een andere manier kunnen wonderen en tekenen kunnen de loop van het Evangelie begeleiden. Door de geschiedenis heen is hiervan een patroon te ontdekken. In gebieden waar door zending en evangelisatie het Woord voor het eerst of weer opnieuw ingang vindt, gebeuren wel eens bijzondere dingen in de lijn van Markus 16:17-18. Om het geloof en hoop op God te ondersteunen.

Vragen:

1. De zorg van de Heere voor Zijn kinderen en knechten is groot, 'in duren tijd en hongersnood' (Ps. 33:10 berijmd). Weet u meer Bijbelse voorbeelden? En persoonlijk?
2. Er wordt niet geluisterd naar de oordelen van God. Zegen van regen en Woord worden weggenomen. Lees met elkaar (mogelijk met de Kanttekeningen op de Staten-Vertaling) Deut. 29:19, Ps. 81:13, Jer. 9:13-18. God geeft over aan de begeerten van het hart. Ook Romeinen 1:18-32 noemt dit. Hoe staat het er in Nederland voor?
- In het kerkelijk leven? Uw hart? Wat is hierin de (uit)weg?
3. Elke dag genoeg meel en olie. Wat kunnen we voor vandaag leren uit het gebed van Agur, Spreuken 30:8-9?
4. Een heidense vrouw gelooft. Dezelfde inhoud, maar vanuit een heel andere (geen kerkelijke) achtergrond, cultuur enz. Hoe is onze houding tegenover 'vreemdelingen'?
5. Zijn er wonderen nodig om uw geloof in en hoop op God te ondersteunen? Waarom wel of niet? Weet u een opmerkelijke gebeurtenissen te vertellen en wat werkte dat uit?

Ds. H. Russcher

• *Bijbelstudie n.t.*

Het voorbeeld van Christus

Filippenzen 1 : 27 - 2 : 11

Waardig wandelen

In een vorige Bijbelstudie schreef ik dat de gemeente van Filippi voor een deel bestond uit kolonisten die in het bezit waren van het Romeinse staatsburgerschap. Meestal waren het veteranen van het Romeinse leger. Paulus zinspeelt hierop in de laatste verzen van hoofdstuk 1. De apostel wekt de gemeente op tot een heilige levenswandel (vers 27), een stijl van leven die past bij het Evangelie dat ze hebben aangenomen.

Het woord dat met 'wandelen' is vertaald, komt alleen hier in het Nieuwe Testament voor. Het betekent: zich als staatsburger gedragen. Als Romeinse burgers genoten de

inwoners van Filippi tal van voorrechten: vrijstelling van belastingen, de mogelijkheid om bepaalde erefuncties te bekleden, het recht op een eerlijk proces. Natuurlijk mochten ze dat burgerrecht niet te schande maken. In geestelijke zin zijn de Filippenzen burgers geworden van een veel beter koninkrijk: het Koninkrijk van God. Dat biedt geweldige voorrechten: vergeving van zonden, inwoning van de Heilige Geest, adoptie door God. Het brengt echter ook plichten met zich mee: als kolonisten op aarde moeten ze hun leven richten naar de grondwet van hun hemelse vaderland.

Door militaire termen te gebruiken, sluit Paulus aan bij de leefwereld van zijn lezers. De gelovigen van Filippi moeten pal staan in één geest en eensgezind strijden (vers 27). Ook moeten ze zich niet door de tegenstander laten intimideren (vers 28). Er is ook geen reden om zich bang te laten maken. Wie het Evangelie verwerpt, delft uiteindelijk het onderspit. Wie het Evangelie in geloof ontvangt, deelt in de overwinning. En de wijze waarop de gelovigen nu standhouden, is een bemoedigend teken van God dat zij daadwerkelijk de overwinning zullen behalen.

Lijden als genade

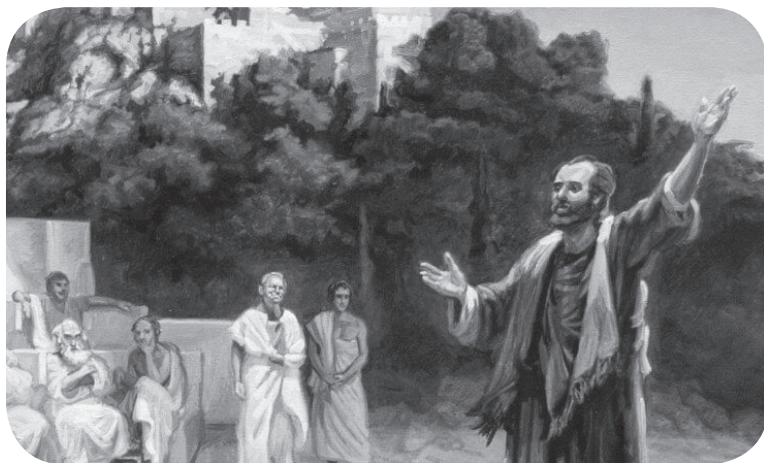
In vers 29 noemt Paulus het ‘genade’ wanneer de gelovigen omwille van het Evangelie voor Christus lijden. In een stad als Filippi was het niet eenvoudig christen te zijn. Het heidendom was prominent aanwezig, bijvoorbeeld in de verering van de keizer. Er was nog geen sprake van grootschalige vervolging, maar de Filippenzen hadden te maken met laster en plagerijen. Paulus noemt dat een second blessing, een tweede zegen, naast het geloof. Een opmerkelijke uitspraak! Lijden omwille van Christus is geen nare bijkomstigheid van het geloof die je op de koop toe moet nemen, het is een erezaak voor je Zaligmaker te mogen lijden. Denk aan de blijdschap van de apostelen na de geseling door het Sanhedrin, dat ze waardig geacht waren,

omwille van Jezus’ Naam smaadheid te lijden (Hand. 5:41).

Paulus heeft niet gemakkelijk spreken. Wat lijden om Jezus’ wil inhoudt, heeft hij zelf aan den lijve ondervonden. Hij herinnert de Filippenzen aan wat hem jaren geleden in hun eigen stad was overkomen: samen met Silas was hij gegeseld en gevangengenomen (Hand. 16). En terwijl hij deze brief schrijft, zit hij opnieuw in de gevangenis. Ook dat noemt hij trouwens een teken van Gods genade (vers 7)! Het lijden omwille van het Evangelie scheidt zo een band tussen Paulus en de Filippenzen. Ze staan schouder aan schouder in dezelfde strijd. Bovenal is het een genadeblijk van God, een teken van hun verbondenheid met Christus.

Eensgezind en nederig

Ging het in het voorgaande om de houding van de gemeente tegenover de buitenwacht, in hoofdstuk 2 schrijft de apostel over de verhoudingen binnen de gemeente. Aan het begin van de brief gaf de apostel uiting aan zijn blijdschap over de gemeente. Maar deze blijdschap zou volkomen zijn, wanneer de gemeente ook eensgezind zou zijn. In de om-

gang met elkaar is er nog ruimte voor groei. De redenen voor die eensgezindheid noemt Paulus in vers 1: de Filippenzen zijn bemoedigd door Christus, ze hebben de liefde van God ervaren, ze zijn door de Heilige Geest tot een eenheid samengesmeed, ze hebben tenslotte Gods barmhartigheid ervaren en bewijzen die ook aan elkaar.

Geldingsdrang en eigenwaan zijn een bedreiging voor deze houding van eensgezindheid (vers 3). Het beste medicijn hiertegen is: nederigheid. Wie klein geworden is voor God, kan zich ook niet meer verheffen boven de ander. In de heidense wereld van toen gold nederigheid als een houding die bij slaven past. Gods Woord prijst nederigheid als een deugd aan. Het is geen eigenschap waarmee je geboren wordt, ook geen blijk van gebrek aan ruggengraat, maar een levenshouding die in gemeenschap met Christus wordt geleerd. Wie deze houding in praktijk brengt, krijgt oog voor het belang van de ander, wat weer leidt tot daadwerkelijk omzien naar de naaste.

Christus' voorbeeld

Vanaf vers 5 stelt Paulus Christus aan de gemeente voor als Het ultieme voorbeeld van nederigheid en zelfverloochening. Heel Zijn leven is een prachtige illustratie van de levenshouding die Paulus zo graag bij de Filippenzen zou aantreffen.

De meeste uitleggers gaan ervan uit dat Paulus in de verzen 6 tot en met 11 een lied citeert dat in de vroegchristelijke gemeente bekend was. Of dat nu waar is of niet: wie ziet op de weg die Christus voor de Zijnen is gegaan, kan daar alleen maar in verwonde-

ring en aanbidding van zingen.

Eerst bezingt Paulus Christus' zelfverneder-
ring (vers 6-8), daarna Zijn verhoging door
God (vers 9-11).

Christus was 'in de gestalte van God'. Als de eeuwige Zoon van God deelde Hij in de macht en de heerlijkheid van Zijn hemelse Vader. Maar Hij deed vrijwillig afstand van dat voorrecht. Zijn hoge status heeft Hij ingezet om zondaren zalig te maken. Terwijl de mens in het paradijs een greep deed naar de heerlijkheid van God, deed Christus er vrijwillig afstand van.

Hij Die aan God gelijk was, nam de gestalte van een slaaf aan (vers 7). Niet alleen was Hij volstrekt gehoorzaam aan Zijn hemelse Vader, ook stelde Hij Zich helemaal ter beschikking aan de mensen. Het diepst heeft Hij Zichzelf vernederd door in gehoorzaamheid aan God de vloekdood aan het kruis te serven. In de tijd van het Nieuwe Testament gold dit als de meest wrede en vernederende vorm van terechtstelling. Deze straf werd alleen op slaven en de zwaarste criminelen toegepast. Binnen het Jodendom werd deze straf beschouwd als door God vervloekt (Deut. 21:22; 1 Kor. 1:23).

De hoogste Naam

Op de zelfverneder-
ing door Christus, volgde
Zijn verhoging door God. De Vader heeft
Christus als beloning voor Zijn gehoorzaam-
heid bovenmate verhoogd. We moeten hier
ongetwijfeld denken aan Christus' opstan-
ding en hemelvaart, al noemt Paulus deze
heilsfeiten niet.

De verhoging bestaat hierin dat aan Christus de allerhoogste Naam geschonken is. Deze

Naam is de manifestatie van Christus' macht. Zie hiervoor wat Jezus Zelf zegt in Mattheüs 28:18. Christus heeft Zich deze Naam en macht niet toegeëigend, maar uit de hand van de Vader ontvangen op grond van Zijn gehoorzaamheid tot in de dood.

Uit vers 11 kunnen we afleiden dat we bij deze naam moeten denken aan de titel kurios, dit betekent: Heere. De keizer van Rome liet zich kurios noemen, wat meer is: in de Griekse vertaling van het Oude Testament, de Septuaginta, is kurios de vertaling van de Naam van God: HEERE. Zo wordt Jezus op het niveau gesteld van de God van Israël. En wat in Jesaja 45:23 van de HEERE wordt beleden, wordt hier op Jezus betrokken: elke knie zal zich voor Hem buigen en elke tong zal Hem belijden. Heel de wereld zal - vrijwillig of gedwongen - Jezus erkennen in Zijn majesteit. En deze huldiging van de Zoon doet op geen enkele wijze afbreuk aan Gods eer, het dient juist de verheerlijking van God de Vader.

Gespreksvragen

1. Hebt u de indruk dat christenen in Ne-

derland meer onder druk staan dan voorheen? Zo ja, waar denkt u dan aan?

2. Waarom zou Paulus het lijden om Christus' wil genade noemen? Kunt u voorbeelden noemen dat het lijden om Christus' wil zegen meebrengt?
3. Wat is volgens u de oorzaak van verdeeldheid in veel plaatselijke gemeenten, en in christelijk Nederland in het algemeen? Wat is er nodig om werkelijk eensgezind te zijn? Ziet u op dit gebied ook hoopvolle tekenen?
4. Hoe kun je de aansporing van Paulus in de verzen 3 en 4 in praktijk brengen, in het gezinsleven, in de werkkring, in de gemeente?
5. Mede op grond van dit Bijbelgedeelte belijden we van Jezus Christus dat Hij waarachtig God is èn waarachtig mens. Waarom is het zo belangrijk aan dit belijden vast te houden?
6. In Filippenzen 2 wordt Christus ons als voorbeeld voorgehouden. Kunt u andere Bijbelteksten noemen waar dat gebeurt? In welk opzicht zou u meer op Christus willen lijken?

Dr. A.A.A. Prosman

• *Ter zake*

Homoseksualiteit (1)

Inleiding

Wie nadenkt over homoseksualiteit wordt met tal van vragen geconfronteerd. Die vragen zijn bijzonder indringend omdat het niet over een willekeurig probleem gaat. Homoseksualiteit is geen ab-

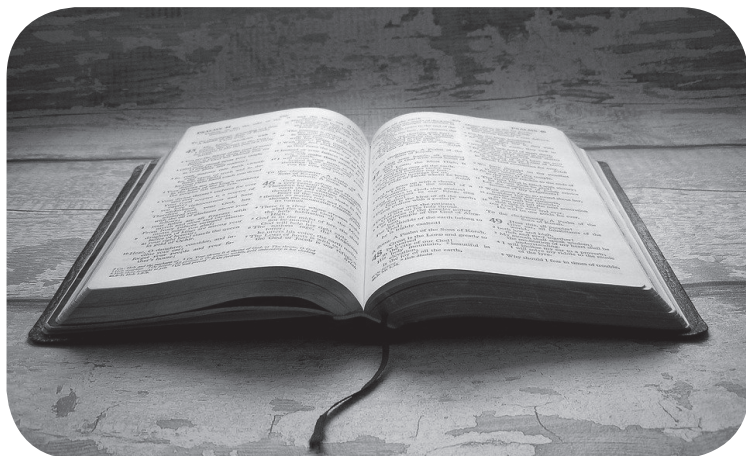
stract probleem, geen wetenschappelijk probleem, maar een persoonlijk probleem, dat mensen diep raakt. Dit gevoelige probleem heeft alles met mensen te maken en alles met de Bijbel. Dat maakt het nogal ingewik-

keld. Want de combinatie homoseksualiteit en Bijbel zorgt voor kortsluiting. Die kortsluiting is zo heftig dat nogal wat mensen zeggen dat niet homoseksualiteit het probleem is, maar de Bijbel. Haal de Bijbel weg en het probleem is opgelost. Juist de Bijbel veroorzaakt de moeilijkheden, brengt mensen in de knoop en

zorgt ervoor dat sommigen zelfs geen uitweg meer zien. De Bijbel is het struikelblok. Zij wortelt in een cultuur die voorbij is. Het zijn niet alleen niet-gelovigen die zo spreken, maar ook predikanten en theologen. Sommigen doen hun uiterste best om aan te tonen dat wij op tal van punten ons al lang niet meer houden aan bijbelse geboden en voorschriften en dat het toch ongerijmd is om dat ene verbod op seksualiteit van mensen van hetzelfde geslacht eruit te halen en op grond daarvan mensen te veroordelen.

Feiten over homoseksualiteit

Laten we eerst een paar dingen op een rij zetten. Wat zijn de cijfers met betrekking tot homoseksualiteit? In het verleden namen men het met cijfers en aantallen niet al te nauw. Men kwam tot percentages van 5 of zelfs 10% van de bevolking. Hoe kwam men tot die hoge percentages? Enerzijds had dat te maken met een gebrek aan een goede definiëring van wat homoseksualiteit is en daarnaast had het te maken met bepaalde belangen. De belangenorganisatie van homoseksuelen, het COC – afkorting van Cul

tuur- en Ontspannings Centrum, opgericht in 1949 – had er belang bij om homoseksualiteit zo hoog mogelijk op de politieke agenda te krijgen. Vandaar dat men van hoge schattingen uitging. Iedereen die niet uitgesproken heteroseksueel was, werd als homoseksueel bestempeld. Later zag men in dat dit een te grofmazige benadering was. Het Sociaal-Cultureel Planbureau komt nu tot een percentage van 2,7% van de Nederlandse bevolking. De laatste jaren heeft men duidelijker gezien dat er een grote gevarieerdheid is aan seksuele oriëntaties. Er is niet alleen homoseksualiteit, maar ook bi-seksualiteit, a-seksualiteit, intersekse enz.

De voortgaande emancipatie

Wij moeten ons realiseren, dat als de discussie over homoseksualiteit voorbij is, er nieuwe discussies komen. Want ook biseksuelen vragen om hun rechten en op dit moment gaat de discussie vooral over transseksuelen. Als de overheid nu zegt dat een homoseksuele relatie gelijkwaardig is aan een heteroseksuele relatie dan moet zij dat ook vinden van allerlei andere seksuele relaties. Want

waarom zou het ene goedgekeurd worden en het andere afgekeurd? De enige voorwaarden die men nog kan stellen zijn die van leeftijd en vrijwilligheid. Voor het overige zou alles goedgekeurd moeten worden. Deze aspecten worden zorgvuldig buiten de discussie gehouden.

Bij dit alles moeten we in het oog houden dat in de kerk de discussie gaat over serieuze relaties tussen twee mensen van hetzelfde geslacht op basis van liefde en trouw. De Protestantse Kerk heeft daarvoor ruimte willen scheppen door een kerkelijke zegening van zo'n relatie mogelijk te maken. Het feit dat het om serieuze relaties gaat maakt het moeilijk om een afwijzend standpunt in te nemen. Maar ook serieuze relaties maken deel uit van een maatschappelijke ontwikkeling die niet zomaar te verenigen is met Bijbelse normen en waarden. We bevinden ons midden in een emancipatiegolf. In onze tijd houden we niet van instanties die ons voorhouden wat de juiste manier van leven is. Wie geëmancipeerd is maakt zijn eigen keuzes. Het klassieke huwelijk is een van de vele mogelijkheden waarvoor je kunt kiezen. Ieder mens bepaalt zijn eigen seksuele identiteit en zijn eigen relatievorm. Die kan vandaag hetero zijn en morgen homo. Deze drang tot emancipatie houdt geen halt voor de deur van de kerk. Aan het zegenen van een homopaar – zoals de PKN die mogelijk maakt – zitten nogal wat consequenties. Wie zo'n zegening in principe goedkeurt, moet ook gezinsvorming goedkeuren en dus het krijgen van kinderen. Een kerk is in pastoraal opzicht onverantwoord bezig als zij

een relatie wel goedkeurt maar de daarmee verbonden gezinsvorming niet. Het gevolg is dat de kerk zich steeds verder verwijdert van de duidelijke ethische voorschriften van met name het Nieuwe Testament.

Een geïsoleerde positie

Intussen klemmt de vraag des te meer hoe we als christenen in het licht van de Bijbel moeten omgaan met homoseksualiteit. Wat hebben we te zeggen tegen jonge mensen die ontdekken dat ze anders geaard zijn? Voor iedere christen, jong of oud, roept het anders geaard-zijn vragen op vanwege de Bijbel. We lezen teksten die homoseksualiteit radicaal afwijzen. Het is te begrijpen dat andersgeaarden hiermee in de knoop raken en er geen raad mee weten. We moeten dit niet onderschatten, omdat de andere geaardheid als zodanig al lastig genoeg is om die onder ogen te zien, om te accepteren dat je nu eenmaal zo bent. Want wie je ook bent, in het geheel van de samenleving neem je een aparte plek in. Je bent hoe dan ook een uitzondering. De meerderheid van de mensen is hetero en je komt per definitie uit een hetero-gezin. Je hebt heel wat uit te leggen aan je omgeving. Dan komt er nog meer op je bordje: zes Bijbelteksten die zeggen dat homoseksualiteit fout is, zondig is. We kennen deze Bijbelgedeelten: Genesis 19, Leviticus 18 en 20, Romeinen 1, 1 Korinthe 6, 1 Timotheüs 1.

De gegevens van Oude en Nieuwe Testament zijn duidelijk. Juist deze duidelijkheid bezorgt ons problemen. Dan doet zich de vraag voor: kunnen en mogen we de bijbelse gegevens en vooral de bijbelse afwijzing – en

zelfs veroordeling – van homoseksualiteit zomaar overnemen? Is dat verantwoord? Moeten we de historische afstand die er is tussen toen, duizenden jaren geleden en nu, niet een woordje laten meespreken in onze afwegingen?

Gods gebod in het Nieuwe Testament

Het is waar dat wij ons niet meer hoeven te houden aan tal van Oudtestamentische geboden en verboden. Denk maar aan de voedselvoorschriften, de reinheidswetten, de strafwetten, de feesten. We proberen er lering uit te trekken maar het is niet zo dat we ons eraan houden. Het waren wetten en voorschriften die voor Israël golden maar niet voor de gemeente van het NT. Ook voor Calvijn was het duidelijk dat de Nieuwtestamentische gemeente niet meer gebonden is aan de mozaïsche wetten. Ze behoorden tot de bedeling van Israël, maar behoren niet meer tot de Nieuwtestamentische bedeling. De vraag klemmt dan wel waarom wij een uitzondering maken voor Leviticus 18 en 20 waar allerlei seksuele wetten gegeven worden. Waarom zeggen we dat deze teksten uit Leviticus ook voor het heden geldingskracht hebben? Over dit punt bestaat veel onduidelijkheid.

Het apostelconvent

We komen dichterbij de kern van dit probleem als we inzien dat niet alleen het OT, maar ook het NT in afwijzende zin over homoseksualiteit spreekt. Het verbod op homoseksualiteit wordt in het NT opnieuw bekrachtigd. In dit verband is Handelingen 15 een cruciaal hoofdstuk. Het hoofdstuk

staat bekend als het apostelconvent. Daar is de vraag aan de orde of christenen uit de volken zich moeten houden aan de Oudtestamentische geboden? Sommigen zeggen: 'als u niet besneden wordt volgens het gebruik van Mozes, kunt u niet zalig worden' (Hand. 15:1). Als de besnijdenis nog steeds geldt voor de heiden-christenen dan mogen we toch evenmin de andere geboden van Mozes aan de kant schuiven? De vroegchristelijke gemeente stond op een tweesprong. In die situatie neemt het apostelconvent van Jeruzalem een duidelijk besluit. De beslissing luidt dat de christenen uit de volken zich niet aan de wetten van Mozes hoeven te houden. Het is een juk dat ook onze vaders niet hebben kunnen dragen, zegt Petrus. Zijn er dan helemaal geen voorschriften waaraan de heidenchristenen zich moeten houden? Daarover zeggen de apostelen dat de heidenchristenen zich te houden hebben aan vier zaken. Ze worden in Handelingen 15 genoemd: afgodendienst, hoerierij, bloedconsumptie en het eten van verstikt vlees. Juist dit laatste hebben veel bijbeluitleggers in een handomdraai als tijdgebonden verklaard. We storen ons daar al lang niet meer aan, zeggen zij. Wij consumeren bloed en eten verstikt vlees – vlees waaruit het bloed niet helemaal verwijderd is. Dus, zeggen zij, de beslissing van het apostelconvent is niet meer aan de orde. Men gaat dan voorbij aan het actuele feit dat het hier gaat om eerbied voor het leven. Bloed is om zo te zeggen drager van het leven. Daar moet je respect voor hebben. Zelfs het doden van een dier moet gepaard gaan met huiver. Dit verbod heeft zeker wel iets te zeggen in een tijd van massale vlees-

consumptie. De strekking van dit verbod is nog breder: het spreekt van eerbied voor het leven van mens en dier. De andere twee zaken die verboden zijn: afgodendienst en onthucht. Met dat laatste worden niet-huwelijkse relaties bedoeld.

Een nieuwe situatie

Er zijn twee redenen waarom de christelijke gemeente zich niet meer hoeft te houden aan tal van Oudtestamentische wetten. De eerste reden is dat door het offer van Christus veel (ceremoniële) geboden vervuld zijn. Het offer van Christus schept een nieuwe situatie. De tweede reden is dat de christelijke

gemeente niet een volk is zoals het volk Israël dat was en is. De christenen vormen het volk van God maar leven desondanks te midden van andere mensen en houden zich aan de burgerlijke wetten van het land waar zij wonen. Maar op bepaalde punten blijven zij zich houden aan de Oudtestamentische voorschriften. Uit Handelingen 15 blijkt dat ten aanzien van seksualiteit de bakens niet verzet worden. Nergens in het NT is sprake van een koerswijziging of verruiming waardoor ook andere relaties mogelijk zouden zijn.

In het tweede artikel bespreek ik de pastorale aspecten rond homoseksualiteit.

Dhr. C. Groenendijk

• *Organisatienieuws*

Huishoudelijke vergadering

De volgende punten n.a.v. de Huishoudelijke vergadering die niet kon doorgaan:

Op 15 mei 2021 is naar elke vereniging via de mail of per post de volgende brief verzonden:

Aan de besturen van de Hervormde Mannenverenigingen

Geachte broeders,

De coronacrisis is nog niet voorbij. Dagelijks worden er mensen ziek en moeten mensen naar het ziekenhuis. Tegelijkertijd krijgen steeds meer mensen een vaccinatie.

Daarom wil het kabinet de coronamaatre-

gelen stap voor stap loslaten. Dit gebeurt voorzichtig. Want als maatregelen te snel worden losgelaten, kan het aantal mensen met corona weer toenemen.

We hebben als bestuur gekeken naar het stappenplan en zien dan ook dat het niet mogelijk is om onze Huishoudelijke vergadering van DV 19 juni met ruim 100 personen te houden.

Daarom hebben we als Hoofdbestuur het volgende besloten:

1) **Verkiezing Hoofdbestuurleden**

Zie brief en stembiljet in de bijlage.

Graag het stembiljet(ten) terugsturen voor DV 19 juni.

Een vereniging mag zoveel stembiljetten invullen als de vereniging tientallen leden telt. Een resterend aantal van vijf of meer geldt voor een tental.

Een vereniging mag niet meer dan tien stembiljetten invullen.

Stembiljet sluit ik er 1 stuks bij en u moet zelf aangeven voor hoeveel stembiljetten dit van toepassing is.

2) Jaarverslag 2020 van de penningmeester/begroting 2021

Zie de Hervormde Vaan van mei/juni voor het verslag 2020 en begroting 2021.

3) Jaarverslag 2020 secretaris

Zie de Hervormde Vaan van mei/juni voor het verslag 2020.

4) Voorstel wijzigen statuten artikel 11 punt 3 en artikel 13

Zie bijlage statutenwijziging. Graag een reactie of u kunt instemmen met het voorstel en dit voor DV 19 juni.

Ik stuur deze mail naar het mailadres van de secretaris van de vereniging.

Heb ik deze niet dan is het via de mail van de voorzitter of penningmeester.

We hopen dat we op deze manier uitvoer kunnen geven aan de belangrijkste punten van de Huishoudelijke vergadering. Wat belangrijker is: dat we uitvoer geven aan onze roeping om te bidden dat God de middelen zegen die nodig zijn om het coronavirus te bestrijden, voor de kwetsbaren en voor ieder die op welke wijze erdoor getroffen wordt Namens het Hoofdbestuur, met hartelijke broedergroet C.D. Groenendijk (2e secr.)

1. De stembiljetten zijn ontvangen en geteld door de 1^e en 2^e secretaris en de uitslag is als volgt:

Ds. H.J.T. Lubbers 94 stemmen

Ds. A. van Zetten 27 stemmen

1 blanco

Dhr. A. Kreijkes 121 stemmen

1 blanco

Dhr. C.D. Groenendijk 121 stemmen

Dhr. A.J. Hamoen 0 stemmen

1 blanco

Ds. H.J.T. Lubbers - Dhr. A. Kreijkes zijn d.m.v. van deze uitslag verkozen en dhr. C.D. Groenendijk voor een nieuwe periode van 3 jaar.

De tegenkandidaten hebben een mailbericht ontvangen dat ze niet zijn verkozen en wij danken hen dat ze als kandidaat beschikbaar waren.

2. Het verslag van de kascontrole zullen we opnemen in de Hervormde Vaan

Dit jaar zijn de volgende verenigingen aan de beurt voor de controle "Schrift en Belijdenis" uit Ridderkerk-Bolnes en "Rondom het Woord" uit Zwijndrecht. Het is nog niet mogelijk geweest om bij elkaar te komen voor de kascontrole. Zodra dit mogelijk is komt er een verslag in de Hervormde Vaan.

Vraag n.a.v. de jaarrekening.

Reservering Themadagen 14.935 euro wat is dit.

Antwoord n.a.v. de vraag:

In het vermogen van 50.849 euro is een bedrag begrepen van 14.935 euro. Dit betreft de reservering voor de themadagen, de gelden van twee streken, archief en toekomstige activiteiten.

3. Jaarverslag 2019 secretaris

Vragen of opmerkingen n.a.v. het jaarverslag waren er niet.

4. Voorstel wijzigen statuten artikel 11 punt 3 en artikel 13

De verenigingen die gereageerd hebben zijn voor het aanpassen van de statuten.

Zes verenigingen die wel de stembiljet(ten) hebben gestuurd hebben hier niet op gereageerd.

Geen enkele vereniging heeft aangegeven tegen de wijzigingen te zijn.

Er zijn wel een aantal vragen/opmerkingen gemaakt.

Vraag: De vacature Oosterom is al enkelvoudig. Klopt dat op het stembiljet? Loopt dat niet vooruit op de statutenwijzigingen over enkelvoudige voordracht?

Antw.: De voorzitter heeft in de Hervormde Vaan van februari 2021 al aangegeven dat na vele broeders in den lande te hebben benaderd, het ons niet is gelukt een dubbeltal op te stellen. Wel hebben we dhr. A. Kreijkes uit Rijssen bereid gevonden om het penningmeesterschap op zich te nemen. Er is dus een afwijking van artikel 11, lid 3 van de statuten een voordracht van één naam. Zie ook de volgende vraag en antwoord.

Vraag: Voor de toekomstige nieuwe vacatures zouden we toch graag vast willen houden aan tweetallen. Een tussenoplossing zou kunnen zijn dat u de afzonderlijke verenigingen vraagt kandidaten in te dienen. Zo komt dan in dat geval het Hoofdbestuur met een tweetal.

Indien de verenigingen geen namen indienen, kan het bestuur met een enkelvoudige voordracht komen.

Antw.: Elk jaar in januari schrijft de voorzitter in de Hervormde Vaan dat er een bestuursverkiezing zal plaatsvinden. Volgens artikel 11, lid 3 van de statuten (oud en nieuw) heeft elke aangesloten vereniging het recht om aan de vacature namen toe te voegen. Dit dient schriftelijk te gebeuren, uiterlijk twee maanden voor de Huishoudelijke vergadering. De voorgedragen personen moeten lid zijn van een aangesloten vereniging en vooraf schriftelijk verklaren dat zij met de kandidaatstelling akkoord gaan.

Vraag: Vwb stemming inzake artikel 13 heeft het onze voorkeur bij stakende stemmen de jongste te kiezen. Reden hiervoor is dat we voortdurend op zoek zijn naar jonge leden van onze vereniging en een eerste stap zou kunnen zijn de jongste van de twee kandidaten te kiezen i.p.v. de oudste.

Antw.: Dit is alleen van toepassing als er in de toekomst meerdere namen voor één vacature is en bij stakende stemmen de jongste te kiezen i.p.v. de oudste zoals dit nu opgenomen is in artikel 13. Dit punt nemen we mee in de bestuursvergadering, om alsnog aan te passen.

Vraag: We vinden het niet goed dat de stembiljetten naar een persoon gestuurd moeten worden die zelf op het biljet staat. Wij hebben het volste vertrouwen in de persoon, dus vinden het nu geen probleem, maar adviseren dat als het volgend jaar weer digitaal nodig is, wat we niet hopen, het ook via een stemmingscommissie te doen.

Antw.: Dit punt nemen we mee in de evaluatie.

Vraag: Om het stembiljet te dateren, bv. ...stembiljet 2021...

Antw.: Dit punt nemen we over en zal ook in de toekomst toegepast worden.

Twee opmerkingen over het versturen van de mails: 1. In verband met de privacy, het verzoek om in het vervolg bij versturen dit soort mails niet alle overige ontvangers meer zichtbaar te laten zijn.

2. Even een AVG dingetje: Iedereen ziet nu emailadressen van iedereen die u gemaïld heeft, en dat zijn persoonsgegevens. Een volgende keer is het beter dit te voorkomen, door de email aan uzelf te richten en dan alle emailadressen van de personen/verenigingen die u wilt bereiken in de BCC. Daarmee krijgt wel iedereen de email, maar ziet niemand de emailadressen van de anderen.

Antw.: Ik heb dit fout gedaan door het in de CC te zetten in plaats van in de BCC. Vorig jaar wel in de BCC gezet. Zal niet meer gebeuren.

Vraag: We vroegen ons af hoe het in 2022

1e voorzitter: Ds. J.H. Lammers
Vlinderlaan 116, 3863 GK Nijkerk
T 033 2000592 • j.h.lammers1@gmail.com

2e voorzitter: Ds. J.P. Nap
Havikshorst 11, 3871 JK Hoevelaken
T 033 2584004 • dsjpnap@hetnet.nl

1e secretaris: Ds. J. van Dijk
Dondersstraat 6, 2984 GR Ridderkerk
T 0180 398670 • ds.j.vandijk@hetnet.nl

2e secretaris: Dhr. C.D. Groenendijk
Koolmees 35, 2986 VB Ridderkerk
T 0180 423817 • c.d.groenendijk@hotmail.com

1e penningmeester: Dhr. C. Oosterom
Jan van Aemstelstraat 7, 3411 XK Lopik
T 0348 746906 •
accountant.c.oosterom@planet.nl

2e penningmeester: Dhr. J. van Capelleveen
Valleistraat 60, 3901 RT Veenendaal
T 0318 516930 • jvancapelleveen@solcon.nl

Lid: Ds. E. de Mots (Redactie-adres)
Pelikaan 34, 2986 TB Ridderkerk
T 0180 424636 • predikant@rondzes.nl

Lid: Ds. J.M. Molenaar (Themadagen)
Vossenakker 2, 6711 CZ Ede
T 0318 307748 •
ds.jmmolenaar@hervormdede.nl

Lid: Ds. A. Snoek (Verdiepingsconferentie 23+)
Kerkstraat 8, 4041 XB Kesteren
T 0488 723120 • asnoekvdm@solcon.nl

Overlijdensberichten:
J. Bout & Zn., Ceintuurbaan 32-34, 1271 BJ Huizen
E info@boutdruk.nl (o.v.v. Herv. Vaan)
Mutaties: Schriftelijk melden aan het Bondsbureau
Bestuurswijz. moeten naar de 1e secretaris

precies gaat als het bondsbureau gaat sluiten (bijv. m.b.t. tot ledenmutaties), maar daarover zullen de verenigingen in de loop van het jaar nog wel nader ingelicht worden?

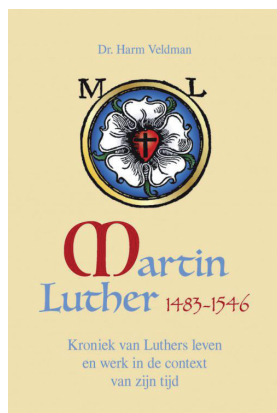
Antw.: Daar moet nog een besluit overgeno-

men worden en zal dit jaar bekend gemaakt worden.

Zijn er vragen, neem gerust contact op.

C.D. Groenendijk

• Boekbespreking

Dr. Harm Veldman, **Martin Luther 1483-1546**, Kroniek van Luthers leven en werk in de context van zijn tijd, uitg. De Banier Apeldoorn, 2021, 160 blz., prijs € 16,95.

Een heel mooi boekje over Luther met veel illustraties, die het ook tot een genot voor het oog maken. De ondertitel geeft trefend aan dat we met een kroniek te maken hebben. Vanaf 1483 wordt over elk jaar tot Luthers overlijden in 1546 (met een uitloop naar 1555) gezegd wat er in zijn leven gebeurde, maar ook in de kerkelijke en politieke wereld waarin hij leefde. Denk dan niet aan een droge opsomming van jaartallen, maar aan een goede vertelling van Luthers ontwikkeling, theologie en zijn strijd met Rome. Op blz. 43 blijkt hoe belangrijk Augustinus voor Luther was. Jammer daarom dat in het register bij Augustinus blz. 44 mist, waar ook een belangrijke opmerking over hem wordt gemaakt. Al lezende komen we opnieuw onder de indruk van Luthers grote werkkraft en zijn vele publicaties.

Uiteindelijk gaat het er om dat wij evenals Luther op zijn sterfbed leren zeggen: 'Wir sind Bettler. Das ist die Wahrheit' Bedelaars, dat zijn we, blz. 149.

Dit werkje wil ik zeer aanbevelen. J.P. Nap

• Overlijdensbericht

'k Zal met mijn ganse hart Uw eer vermelden, Heer', U dank bewijzen.

Psalm 138 vers 1

Met droefheid geven wij u kennis van het overlijden van onze broeder

MIJNDERT BOUMAN

in de leeftijd van 91 jaar.

De Heere vertrooste zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen en verdere familie.

Bestuur en leden van de mannenvereniging 'Sola Fide'

Bleskensgraaf, 9 mei 2021

Johannes 1 vers 29

Op 29 april 2021 heeft de HEERE op ZIJN tijd en wijze tot Zich genomen ons geliefd en trouw meelevend lid,

**DS. ROELOF HERMANNUS
KIESKAMP**

in de leeftijd van 85 jaar.

Dominee Kieskamp was een hartelijk en betrokken lid van onze vereniging die geen gelegenheid ongebruikt liet om te getuigen van de liefde van het 'Lam Gods'.

Wij verliezen in hem een geliefd lid en 'voorbidder voor de gemeente'.

Wij wensen zijn vrouw, kinderen, kleinkinderen, verdere familie en vrienden de troost en nabijheid des Heeren toe!

Bestuur en leden
mannenvereniging 'Paulus'

Lienden, april 2021

De HEERE zal het voor mij voleinden
Psalm 138: 8a

Op 13 mei 2021 is door de Heere uit dit leven weggenomen ons lid

WILLEM REGTERSCHOT

in de leeftijd van 91 jaar.

De Heere vertrooste zijn kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen en verdere familie.

Mannenvereniging 'Berea'
Wapenveld

'op Uw zaligheid wacht ik HEERE'

Door de HEERE is uit dit leven weggenomen ons meelevend lid

JAN HOGENDOORN

in de leeftijd van 71 jaar.

Wij wensen zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen Gods vertroosting en ondersteuning toe in het dragen van dit verlies

Mannenvereniging 'Calvijn'

Polsbroek, april 2021